

Teknikkens nytte og bytteværdi (uge 13 2011)

Indledning

Fukushima-ulykken og verdens 4. største el-producent, det japanske Tepco, har i den forløbne uge vist, hvor destruktiv den kombinerede økonomiske og tekniske rationalitet kan være, dvs. den rationalitet, der i mangt og meget præger det moderne samfunds måde at se og løse sine problemer på.

Firmaet Tepco har afsløret, at det formidler den viden, som selskabet har om ulykkens omfang, ud fra den samme type dispositioner, som styrer selskabets daglige kommercialiserede selvbeskrivelse.

Forudsætningen for kommerciel succes på markedets vilkår er dybt funderet i reklamerne og de falske og kommercielle billeder på den videnskabelige sandhed om firmaerne og deres modtagelse hos forbrugeren. Og bevidstheden, om at kommerciel succes afhænger af billedet på kommerciel succes, determinerer således også Tecpos beskrivelse af ulykken på Fukuschima-værket. Rent instinktivt underspilles det grimme i ulykken.

Det faktum, at Tecpos ekstremt økonomiske omgang med sandheden på ingen måde er befordrende for hverken japanere eller resten af jordens beboeres ve og vel, det har dog ikke fået ret mange medier til at se på hverken Tecpos omgang med sandheden, end sige fået dem til at fokusere på den kommercielle og teknologiske rationalitet i det hele taget.

Ulykken er hverken blevet forklaret eller forstået som et symptom på noget større.

Man nægter at se de generelle tilbøjeligheder, eller indikationerne for nogle kognitive og adfærdsmæssige strukturer, der kunne anfægte de herskende succeskriterier. De er ellers ikke svære at få øje på!

Det eneste, vi som mediebrugere kan vide med sikkerhed, er at viljen til at formidle sandheden om ulykken, hos dem der ved mest om den, ja den mangler. Det kommer drypvis frem, at Tepco kun tvunget af

omstændighederne igen og igen må indrømme, at man hele tiden har haft viden om, at det radioaktive udslip var større, end man tidligere i forløbet indrømmede.

På samme måde var det med BP, der først på et meget sent tidspunkt under katastrofen med Deep Horizon indrømmede omfanget af det katastrofale olieudslip i den mexicanske golf.

I bagklogskabens klare lys kan man nu se, at den måde, som det daværende kommunistiske regime under USSR formidlede sin viden til offentligheden om ulykken i Tjernobyl på, ikke var meget værre, end det vi ser med de private selskabers slemt økonomiske omgang med deres viden om de katastrofer, som de påfører det moderne samfund i dag.

De økonomiske og tekniske løsninger har på en lang række områder sat det moderne samfund over for nogle udfordringer, der ikke kun sætter spørgsmålstejn ved enkeltfirmaer og enkelte økonomiske aktørers individuelle adfærd, men også ved selve den økonomiske og tekniske rationalitet, der definerer hvordan problemerne og løsninger ses.

Den store selvfede kommercielle selvbeskrivelse – der handler om, at hvad der er godt for mig og dig i økonomisk forstand, at hvad der er godt for forbruget og udviklingen af teknologiske landvindinger og løsningsmodeller, ja det er godt for andre, og det er i det hele taget godt – den er bare en stor fed løgn.

Denne fede fidus, som man forsøger på at mænge sig ind hos forbrugeren med, den er således i tilfældet Tepco afsløret som et eksempel på den store fede løgn. I det hele taget er der sat spørgsmålstejn ved, om de sociale mennesker og naturens luner er gode nok til teknikken og økonomien, troens genstand.

Teknikken og økonomien er løsningen. Mennesket og naturen er problemet! Hver nyfødt dansker koster gennemsnitligt over et helt liv økonomisk ca. 750 000 kr. Danskerne er ikke gode nok til økonomien, ergo må vi have nogle færre af dem! (Det økonomerne mener med deres beregning, er dog at danskerne skal producere og forbruge noget mere, for økonomiens skyld, for at være gode nok til økonomien. De fatter ikke, at verden ikke har plads til deres økonomi!) Og tsunamier

er heller ikke gode nok til teknikken! (Især når de kommer de steder, hvor man slet ikke kunne have forudsagt det.)

Det at definere og se selve rationaliteten, der virker bag om ryggen på de kommercielle medier, når de tematiserer og problematiserer verdens udvikling, det overstiger så langt de kommercielle mediers refleksive evner. Det kan godt være, at de lever ved at reflektere sig selv i hinanden. Men selve måden, hvorpå de kognitivt generere selve problematikken og genstandsmæssigheden i teknologisk og kommerciel forstand, den larmer fælt ved sit fravær fra deres opmærksomhedsfelt. Af samme årsag kan det siges, at de måske nok har blik for hinanden, men at det foregår på en aldeles intellektuelt uforpligtende måde:

Troen på –

- at den enkeltes succes (det enkelte medies, den enkelte ansattes, den enkelte arbejdsgivers, den enkelte forbrugers succes) på markedets vilkår er aller andres succes,
- at den enkeltes isolerede løsninger på egne tekniske og økonomiske udfordringer, pr. definition bidrager til en overordnet social rationalitet, den tekniske og økonomiske udvikling,
- at de tilsigtede delmål går op i en højere formålmæssighed

– ja den tro præger det moderne samfunds selvbeskrivelse, i en grad så man er ude af stand til at se det patetiske i sine egne religiøse handlinger.

Global opvarmning, forsvindende biodiversitet, radioaktiv forurening, ødelæggelse af landjord og hav, ødelæggelsen af atmosfæren, livets forsvinden som forudsætningen for social succes... Alt det falder uden for det, der kan beskrives som foreneligt med de gældende økonomiske og teknologiske succeskriterier. Alligevel satser man systematisk på at reducere de selvskabte problemer til noget, der er løseligt med de fremgangsmåder, der har ført til problemerne.

De stinkende storforbrugende og storsvinende økonomisk højtflyvende 1,3 milliarder mennesker, som lægger beslag på 5/6 af jordens absolut begrænsede ressourcer, de køber gladelig budskabet om, at deres vækst i forbrug er den nødvendige forudsætning for løsningen på alverdens mangelproblemer. Forurening, mangel på energi (især ren

energi), mangel på mad, mangel på sunde og rene omgivelser, livsrum, luft, vand, jord,... Disse problemer, der ensidigt skyldes især de højtflyvendes svineri, fremstilles af de kommercielle medier, som om der var tale om problemer, der kunne løses med yderligere forbrug med yderligere svineri hos det købedygtige segment, brugerne af medierne.

Sandheden om, at forbrugerne og producenterne selv er problemet, at deres stinkende adfærd er problemet, ja den kan ikke sælges. Sandheden om de performativt og iboende selvnegerende mekanismer i det fri marked, den kan ikke sælges på markedet. Men medierne tilbæder markedet som sandhedsvidne. Hvad der ikke kan overleve på kommercielle vilkår, ja det må gå under for markedet. Sandheden om markedets selvdestruktive natur går derfor under for markedet, på markedet, med markedet. Vi er stærke i troen, tror på markedet intet andet end markedet. Vi er moderne. Derfor vil vi selvfølgelig også dø på markedet, for markedet, med markedet, eksekvere det kollektive selvmord i forlængelse af forsøget på at overleve individuelt på markedets betingelser, dø, fordi vi lever for at overleve.

Afbrændingen af fossilt brændsel har ført til mangel på fossilt brændsel og til global opvarmning. Men selvfølgelig skal vi da have gang i økonomien, så vi kan få råd til at finde alternativet til svineriet og destruktionen af jordens klima! Hver mand og kvinde sin bil! Hver familie sin store uhumske og slemt energikrævende villa! Hver borgers ret til at flyve jorden rundt flere gange om året! (Det er man i hvert fald enige om hele vejen ude fra Enhedslisten hen over midten og ud på den yderste højrefløj, selv om det for længst er bevist videnskabeligt, at der ikke er plads til den adfærd, hvis vi skal være her alle sammen.)

Problemet, for det moderne samfunds selverkendelse, er at sandheden ikke sælger. Vi kan ikke producere og forbruge os ud af den mangel og de økologiske problemer, der skyldes overforbrug i økonomisk og teknologisk forstand.

Sandheden om det moderne samfunds evne til at forholde sig intellektuelt forpligtende til den måde, det tenderer mod at smadre sine egne forudsætninger på, kan ikke sælges. Det er et stort betændt tabubelagt tema. Systematisk fjernet fra den store kommercielt succesfulde selvbeskrivelse.

Den tekniske rationalitet	5
Metode	9
Rationaliteten, problemstillingen og løsningerne	10
Teknikken må være lydige og nyttig i livet	13

Den tekniske rationalitet

Både de tilsigtede virkninger såvel som de utilsigtede effekter ved de moderne forsøg på at beherske sig selv og sin omverden dukker op bag om ryggen på det moderne menneske. Det kræver en ekstremt abstrakt fokusering på de mest idealiserede forestillinger om kausale relationer mellem identiske årsager og virkninger, for overhovedet at kunne bevare forestillingen om det "tekniske fix". Sagt på en anden måde: Det er svært at isolere det tekniske fra alt andet, dvs. definere det entydigt og afgrænse det tekniske med de forudsigelige relationer mellem årsag og virkning. Grænsen mellem teknik og ikke teknik er f.eks. alt andet end det beregnelige. De kognitive processer inden for det sociale og psykiske falder som det, der bærer billedet på de entydige løsninger. Processerne er, som herre og slave af sig selv, alt andet end entydigt rigtige eller forudsigelige. Det sociale og psykiske er det store dyr i åbenbaringen, der forsøger at reducere sin egen ukendte fremtid til det kendte, det der kan vides med baggrund i fortiden.

Troen på det tekniske fix er udtryk for, at naturbeherskelsen er steget det moderne samfund til hovedet, for vi har ikke magt over vor egen naturbeherskelse. Vi er besat af den. Herre og slave af den på en gang, bøddel og offer i en og samme proces.

I vor fokusering på at få den tekniske anordning til at virke, glemmer vi os selv og de kolossale ressourcer og utilsigtede bivirkninger, der følger af og går forud for det, der isoleret set tilhører teknikken.

A-kraftværket markerer f.eks. i heldigste fald et kompleks af forudsagte relationer mellem veldefinerede årsager og virkninger. Når værket kører og laver strøm, virker det som forventet. Men selve forudsætningen for, at det virker, er ikke bare det moderne samfund, mennesket selv, men også naturen, som alt sammen er alt andet end trivielt og forudsigeligt.

Det husker politikere og teknikere at glemme, når de laver statistiske beregninger for de risici, der er ved de tekniske opfindelser.

Det faktum, at der er meget lidt sandsynlighed for, at samfundet vil fortsætte med at kunne vedligeholde a-kraftværkerne og de depoter af radioaktivt affald, der vil være der tusindvis af år efter os, det undlader man helt at forholde sig til, fordi man ikke kan tænke en tilværelse, hvor samfundet ikke er af i dag. Tænk blot på, hvor mange kulturer, der ville have været i stand til at foregribe sin egen tilstand som garanti for f.eks. et atomaffaldsdepots sikkerhed 100 år frem i tiden! Sikkerheden er fuldstændigt uberegnelig, lige nøjagtigt fordi selve det sociale er forudsætningen for beregningerne, sikkerheden. Det husker man at glemme, omhyggeligt fortrænger det store dyr i åbenbaringen opmærksomheden om sig selv, med sin fokusering på det i isoleret forstand teknisk mulige. Besat af naturbeherskelsen og troen på det tekniske fix ender det store dyr selvfølgelig med at være slave af sin egen herrementalitet, offer og bøddel i den proces, der handler om at leve for at overleve.

Det moderne menneske tror, at teknikken kan løse dets problemer med forurening, klimaændringer, ressourcemangel, kulturbetingede sygdomme og de tiltagende uforudsigelige effekter ved selv samme teknisk betingede indflydelse på samfund og omverden. Men når man beder det moderne samfund om at tage højde for sig selv i forhold til arrangementet, sig selv og sin egen uforudsigelige adfærd, og når man har gjort det klart for det moderne menneske, at dets egen uforudsigelighed er teknikens uforudsigelighed – fordi teknikken svigter og ændrer sig i takt med det sociale – så opdager det moderne menneske, at det tekniske i sig selv måske nok er i stand til at virke, så længe man kan isolere det, udgrænse det fra sin omverden, dvs. bevare det i sin ideelle og tilsigtede løsrevede ramme, men at det bryder sammen, når grænsen mellem det tekniske og det ikke tekniske ikke længere lader sig opretholde, når det sociale afslører sig selv, som forudsætningen for at det tekniske virker, eller når tsunamien, den uforudsigelige natur vælter ind over Japans kyster.

Den megen snak om risikosamfundet og det allesteds nærværende behov for sikkerhed fortrænger opmærksomheden omkring det sociale, det psykiske og selve naturen som en del af nødvendigheden bag kontrollen med teknikken.

De tekniske landvindinger virker psykosocialt som erstatningen for den usikkerhed, det sociale føler ved sig selv. Men de kan ikke erstatte hverken det psykiske eller det sociale natur, som er forudsætningen for, at det tekniske virker.

Med andre ord, det moderne samfund har store forventninger til de tekniske løsninger på de problemer, som det moderne samfund skaber for sig selv. Det forestiller sig, at der findes tekniske løsninger på de mange selvskabte problemer, energimangel, fertilitetsproblemer, klimakrise, socialt betinget kræftsygdomme, livsstilssygdomme, sjælesorger, meningsløsheden i den formålsløse funktionalisme, tabet af formål med den funktionsfikserede livsstil, det meningsløse univers, som man skaber for sig selv med selve den tekniske iagttagelsesform osv. Men det hele tenderer mod at munde ud i en selvforstærkende proces, hvor løsningerne, som teknikken skal forestille, bliver til problemer, der kræver teknik, som giver problemer, der kræver teknik, der giver problemer osv.

Det tekniske er ikke det sociale forsikring mod sig selv. Det tekniske er en del af det sociale. Det sociale kan ikke beskytte sig mod sig selv med teknik. For teknikken er det sociale.

Der er en tendens til at være for eller imod teknik. Nogle tænker teknisk, ser tekniske løsninger i alle sammenhænge. Andre kan se grænserne for den tekniske tænkning.

Den teknisk videnskabeligt baserede naturbeherskelse står for en stor del af det moderne samfunds måde at definere og løse problemer på, uanset det at videnskab også er så meget andet. Især er der de socialvidenskabelige indfaldsvinkler til det sociale, mennesket i dets kontekst, hvor temaet og vinklerne på det ikke lader sig reducere til teknik. Måden at definere selve teknikken på er som socialt fænomen f.eks. også alt andet end teknik. Det kan sædvanligvis ikke forklares i teknisk forstand.

Ikke kun ingeniører og teknikere har tilbøjelighed til at identificere teknik og tekniske forklaringer med det sande, det videnskabelige, ved at sætte tekniske standarder op for hvornår en forklaring kan accepteres som rigtig eller forkert. På den baggrund er det svært at acceptere, at der findes systemer, realitetsniveauer og fænomener, som der slet ikke kan redegøres for i teknisk forstand, dvs. som ikke kan

forklares med modeller af entydige relationer mellem årsag og virkning. Vejrfænomener, sociale systemer og videnskaben selv er f.eks. udtryk for noget, der ikke kan forklares med teknik alene.

Når der således opstår opmærksomhed om det, at menneskets naturlige omverden ændrer sig drastisk på helt uforudsigelige måder i teknisk forstand, så kan de teknisk orienterede have svært ved at anerkende det som påvist. For, som de synes at tænke, hvad der ikke kan redegøres for med udgangspunkt i kravet om entydigt udledte konsekvenser og virkninger af kendte årsager og forudsætninger, det er ikke en forklaring.

Det falder uden for teknikerens domæne og realitetsprincip. Og hvad der ikke eksisterer for teknikeren, når han tænker teknisk, det eksisterer ikke for hans forstand, og, konkluderer han fejlagtigt; ”det eksisterer overhovedet ikke”.

Tænkningen har det med at forveksle det tænkelige med det mulige. At tænkningen skulle have patent på det mulige, ja det patent tiltager tænkningen sig måske af egen indre nødvendighed, men denne nødvendighed er dog trods alt kun tænkningens egen, altså udtryk for tænkningens egen nødvendighed, og på ingen måde udtryk for en højere nødvendighed end netop tænkningens: Det, at noget ikke kan tænkes, er ikke nødvendigvis udtryk for at det ikke er muligt, det kunne jo f.eks. være tænkningen, der ikke var i stand til at tænke det mulige! Det er faktisk tænkeligt for den tanke, der reflekterer over tænkningen!

Det at se en bestemt tænkning og begrænsningen i dens gyldighed tilfalder ikke den selv (den reflekterede tænkning), men en anden, dvs. den reflekterende tænkning. Man kunne tale om en djævelsk iagttagelse i forhold til den symbolverden, de gode f.eks. har skabt omkring sin gud og hans skabte verden, hvor det drejer sig om moral, eller som her, filosofiens refleksioner over det teknikfikserede samfunds patetiske jagt på forsikringen mod sig selv, mod teknikken med teknik og den evige tro på egen magt.

Det at vi ser de onde som de onde, det tilfalder os de gode. Men filosofien ser, at de onde har samme tilbøjelighed til at se sig selv som de gode, og ”de gode som de onde”.

For nu at perspektivere relationen mellem de gode og de onde har vi brug for det tredje standpunkt, eller evnen til at se de moralske ude fra som udstyret med de begrænsninger, der gør, at de netop kun ser sig selv som de gode og andre som de onde. Dertil behøver vi et udgangspunkt for iagttagelsen, der måske nok adlyder sin egen nødvendighed, men som ikke selv indskrives sig under de gode, henholdsvis de ondes faner, dvs. en iagttagelse der ser det gode og de onde for sig uden selv at være moralsk! Filosoffen og sociologen er denne diaboliske iagttager, der uden selv at indskrive sig som god henholdsvis ond, ser den moralske symbolik for sig, uden at forfalde til dens nødvendighed i kognitiv forstand.

Metode

Den tekniske rationalitet og den videnskabelige praksis, der knytter sig til den, bygger på en metode. Man kan tale om trivielle systemdannelser, determinisme og kausalitet, lige som det erkendelsesteoretiske ideal inden for det, der en gang ansås for at være en veldefineret del af videnskaben, nemlig naturvidenskaben, byggede på logikkens lovmæssighed om den deduktive metode.

Men metoden følger af sig selv med den for metoden lige så katastrofale mangel på overordnet nødvendighed, som den overladt til sin egen nødvendighed performativt dikterer alt, hvad der falder inden for dens perspektiv, enten at være sandt eller falskt på metodens betingelser og kun sine betingelser.

Lige som økonomen må være blind for sig selv og begrænsningerne i gyldigheden af sin indsigt som økonom, når der manifest tænkes aksiomatisk, økonomisk, må teknikeren med nødvendighed være blind for sig selv som tekniker, når han tænker teknisk. Det kan filosoffen se, fordi han står uden for og ser hvordan der ses!

Det er et grundvilkår, at en kognitiv praksis ikke kan tematiseres samtidigt med at den manifesterer sig i praksis. Den må nødvendigvis reflekteres i sin begrænsede gyldighed i kraft af en anden påfølgende kognitiv praksis, der retter sig mod og tematiserer den på baggrund af dens betingelser. Det manifeste plan er kun latent tilgængeligt for refleksionen. Det gælder også for refleksionen, der manifesterer sig på samme måde. Filosoffen, der betjener sig af det troløse perspektiv, er f.eks. dømt til kun at være tro mod troløsheden! Det ser jeg klart for

mig, bevist om, at iagttagelsens møde med sine forudsætninger fører til paradokset.

Ingeniøren er typisk parat til nidkært at inddrage enhver teknisk detalje uden på samme nidkære måde at have blik for sin egen kompetence og betingelser for overhovedet at kunne sætte det sete som set i sit tekniske perspektiv.

Han erstatter det, som han ikke forstår, med det han forstår, og konkluderer fejlagtigt, at det han forstår, er det han forholder sig til. Men det er det ikke, for problemstillingen begrænser sig ikke til teknik, og det tekniske er alt andet end teknik. Teknikeren er f.eks. blind for sig selv, når han tænker teknisk!

Idealet er de trivielle systemdannelser. Kun det absolut trivielle er absolut forudsigeligt. Det sociale er alt andet end trivielt. Forudsigelsen selv er f.eks. alt andet end forudsigelig, hvad enten man taler om opdagelsen eller opfindelsen af sandheden, de kvalificerede iagttagelser.

Ingeniøren falder som psykisk og socialiseret væsen med sin kognitive performance ind under den kategori, han ikke forstår med sin teknik. Derfor er selvreferencen tabu i hans verden, lige som den er forbudt i hans logiske systemer.

Det faktum, at teknikeren reduktionistiske univers før eller siden bryder sammen alene af formelle grunde, det beviste Kurt Gödel i 1931. Men det er for filosofisk for teknikeren at forholde sig til, det "virker" nemlig ikke for ham; det er ikke bare teknik. Derfor falder det uden for hans verdensbillede (det der har realitet ifølge hans kriterier for væren (realitetsprincipper)), det der kan konstrueres som et deterministisk og trivielt univers.

Som forudsætning for det tekniske falder teknikeren selv uden for det han forstår. På samme måde falder det sociale uden for det, som det sociale forstår i teknisk forstand.

Rationaliteten, problemstillingen og løsningerne

Der ligger en rationalitet bag enhver problemstilling og dens løsninger. Forudsætningen for definitionen af et problem er en rationalitet, som ikke nødvendigvis genfinder sig selv eller er i stand til at medre-

flektere sig selv som forudsætningen for gyldigheden af de problemer, der lever ved selv samme rationalitet.

Som regel lever problemstillingen udtalt i relation til dens mulige løsninger.

Løsningerne er de mest udtalte, problemstillingen den næstmest udtalte og selve rationaliteten, ved hvilken både problemstillingen og løsningerne henter sin gyldighed, er mindst udtalt.

Rationaliteten lever på det utematiserede plan. Den tekniske tænkning har sin egen rationalitet, som ikke kan tematiseres i teknisk forstand uden at komme i forlegenhed i forhold til sig selv, men selvreferencen er der med nødvendighed, hvis man skal tale om selverkendelse, og den forbydes af samme grund, dogmatisk for at redde illusionen om en absolut sandhed i deterministisk forstand.

Som performance er den tekniske rationalitet hverken entydigt funktionel eller ej. Man kan i det hele taget ikke sige om den tekniske tænkning, at den virker. Den er nemlig forudsætningen for at kunne få øje på det funktionelle.

Den tekniske tænkning (rationalitet) er hverken entydigt at indplacere som funktionel eller ikke funktionel. Den er noget tredje, forudsætningen for at få øje på det funktionelle. Den kognitive grundstruktur, distinktionen mellem funktion og ikke funktion, er den kognitive forudsætning for kvalificeringen af indikationsværdierne for det der virker/fungerer og det der absolut ikke virker/fungerer.

Denne kognitive performance er den ontologiske, metafysiske og erkendelsesmæssige forudsætning for selve den type genstandsmæssighed, der lever sit praktiske, empiriske og teoretiske liv som teknik.

Det tekniske er meget mere end teknik – langt fra at kunne forklares teknisk.

Naturen kan måske nok i en eller anden forstand siges at have muliggjort teknikeren, der tenderer mod at reducere alt til funktion eller mangel på samme. Men teknikeren med sin verden kan hverken reducere sig selv eller alt andet omkring sig til sin verden af teknik. Når han alligevel gør det kognitivt, forveksler verden med sin egen, så

forveksler han det, som han forstår, med det han ikke forstår; han forveksler sin realitet med realiteten. Vi andre ser det, når vi taler om realitetens tekniker sat op over for teknikerens realitet, lige som vi taler om realitetens penge sat op over for pengenes realitet, realitetens Steen Ole Rasmussen sat op over for det stenske forlag!

Før teknikeren kom til verden, var naturen sikkert lige så blind for funktion, som den var uden rigtige og forkerte løsninger på tekniske problemer. De tekniske løsninger opstod med teknikeren og vil dø med teknikeren.

Naturen bruger ikke teknik! Og alligevel var teknikeren ikke uden sine naturlige forudsætninger, dem han hverken kan forklare eller forstå som teknik, uden altså at gøre dem til noget andet end de "er"¹.

Den funktionelle indstilling til tilværelsen er kommet for at blive, ind til naturen igen har ædt dette barn, som den har sat i verden. Sådan er det med emergente niveauer. Ind til sine dages ende vil teknikerne gå rundt og orientere sig, som om deres erfaring dybest set afslørede verden som funktionel eller ikke funktionel.

Sandheden kan ikke kvalificeres ved at henføre erfaringen eller beskrivelsen til genstanden for erfaring eller beskrivelse. Erfaringen og beskrivelsen af funktion er nemlig ikke selv blot og bar funktion, uanset hvor godt erfaringen eller beskrivelsen synes at fungere. Funktionen er ikke en erfaring eller en beskrivelse og erfaringen og beskrivelsen kan derfor heller ikke hente sin sandhedsværdi i det at svare til funktionen. Erfaringen svarer ikke til en skid. Erfaringerne omkring kausalitet, funktion og hensigtsmæssighed lever ved deres forudsætninger, og går under med sine forudsætninger.

Der står dog et afgørende spørgsmål af funktionel karakter tilbage. Det handler om, hvorvidt den tekniske indstilling fremmer livet på jord med alle sine kvaliteter, eller står i vejen for det. Det er nemlig det eneste vi har at gå ud fra eller måle ud fra. Svaret bør absolut ikke overlades til teknikeren alene.

¹ Det kan filosofien redegøre for, uden at tage patent på det, der "er", dvs. uden at gøre det på baggrund af en anden form for essensmysticisme.

Teknikken må være lydige og nyttige i livet

Livet i det sociale skaber sine kvaliteter og sine kriterier for indhold og mening. Disse kan ikke defineres med den tekniske tænkning. Teknikken må se sig reduceret til at være livets ydmyge tjener, underkaste sig de kvalitative og sociale kriterier for mening. Den har aldrig været i stand til at give sig selv anden mening end nyttighedens, heller ikke selv om den fra første dag har forvekslet livet med det nyttige.

Denne misforståelse ligger under megen opdragelsen af tidens børn. De lærer at gøre sig nyttige, og den perfekte opdragelse tenderer mod at begrænse meningen i livet til det nyttige. Men uden det unyttige liv mister selv teknikken sin nytteværdi. Således kan mennesket lære at fortrænge evnen til at leve livet med evnen til at gøre sig nyttig. Det ses f.eks., når der ikke længere er brug for de velopdragne mennesker, der hele livet har levet på og af at gøre sig nyttige på arbejdsmarkedet. Når de bliver arbejdsløse eller pensionister, så dør de, netop som de var frie til at leve, ti de havde fortrængt evnen til at leve livet med evnen til at gøre sig nyttige og var ikke engang nyttige længere.

Det nyttige kan ikke erstatte det som nyttigheden skal tjene. Ufattelige kvaliteter er gået til på dette alter, de nyttige idioters tro på, at alt kan reduceres til deres kausale forklaringer, hvor alt går rent op i funktion og nytteløs nyttighed. Erfaringen af den nytteløse nyttighed eller mangel på mulighed for dog i det mindste at have den mening i tilværelsen at være nyttig, rammer som en forhammer den nyttige i panden, når han begynder at filosofere eller går på pension. Universet bryder sammen og han dør, eller også er han så heldig, at et nyt multivers åbenbarer sig for ham.

Det unyttige liv, som han også har været med til at tjene hele livet, nyttig som han var, lykkeligt og med god grund, så længe han følte glæden ved at kunne gøre noget for livet, det bliver ham til del. Ingeniører og teknikere kan vi slet ikke undvære, og de fortjener lige frem at få del i det unyttige liv. Og tænk sig, at de skulle høre det fra filosofien, der så tit har måtte høre fra dem, at filosofi er aldeles overflødig, unyttigt og spild af gode ressourcer.

Mvh. Steen (Odense d.3/4 –2011)

(Dette essay er primært sammensat af lettere omskrevne uddrag fra bogen "[Realitetens konflikt versus konfliktens realitet](#)")